

УДК 37.091.3
ББК 74.202.5
М29

Мартінова С. В.

М29 Літературне читання. 3-й клас. I семестр (за підручником В. О. Науменко) / С. В. Мартінова — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 151, [1] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»)

ISBN 978-617-00-2979-9.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки компетентісно орієнтованих уроків літературного читання у 3-му класі (I семестр), складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми (у редакції 2016 р.), Орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1–4-х класів (Наказ МОН від 19.08.2016 № 1009) за підручником В. О. Науменко (К. : Видавництво «Генеза», 2013).

Зміст конспектів уроків дібраний з метою формування в учнів *предметної*, зокрема *читацької компетентності* (формування в учнів повноцінних навичок читання як базової у системі початкового навчання та слухання; ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів; формування у дітей соціальних, морально-етичних, естетичних цінностей через зміст і художні образи літературних творів; формування у школярів умінь сприймати, розуміти, аналізувати й інтерпретувати літературні тексти різних видів з використанням літературознавчих понять, визначених програмою; розвиток мовлення учнів; формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого); розвиток творчої літературної діяльності школярів; формування у школярів прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок, довідковим матеріалом, умінь шукати, добувати інформацію для розв'язання навчально-пізнавальних завдань; виховання потреби в систематичному читанні як засобі пізнання світу, самопізнання, загальнокультурного розвитку, естетичного задоволення) та *ключових компетентностей* (уміння вчитися; загальнокультурної; комунікативної; інформаційної; а також соціальної, здоров'язбережувальної, природознавчої).

Задля зручності використання всі розробки розміщено на окремих аркушах. Поля для записів дають змогу творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.091.3
ББК 74.202.5

ISBN 978-617-00-2979-9

© Мартінова С. В., 2016
© Корягін В. О., дизайн обкладинки, 2016
© ТОВ «Видавнич група «Основа», 2017

ЗМІСТ

Орієнтовне календарно-тематичне планування	4
З народного джерела	6
Уроки 1–2. Ознайомлення з підручником. Малі фольклорні форми: народні дитячі ігри, лічилки	6
Урок 3. Малі фольклорні форми: прислів'я, приказки	13
Урок 4. Малі фольклорні форми: загадки	17
Урок 5. Малі фольклорні форми: скоромовки	22
Урок 7. Народні дитячі пісні «Веснянка», «Ой виходьте, дівчата», «Коровай вам покраю»	27
Урок 8. Легенди. «Бабине літо»	32
Уроки 9–10. Чарівні казки. «Про Оха-чудотвора»	36
Світ літературних казок	43
Уроки 13–14. Казки зарубіжних письменників. Якоб і Вільгельм Грїмм. «Бременські музиканти» (<i>скорочено</i>)	43
Уроки 15–16. Ганс Крістіан Андерсен. «Ромашка»	49
Урок 17. Джанні Родарі. «Чародійна палиця»	56
Уроки 19–20. Астрїд Лїндгрєн. «Малїй і Карлсон, що живе на даху» (<i>уривок</i>)	60
Уроки 21–23. Божєна Нємцова. «Лїсова нїмфа»	66
Уроки 25–26. Карло Коллоді. «Пригоди Піноккіо» (<i>уривок</i>)	74
Урок 28. Казки українських письменників. Іван Франко. «Лисичка і Журавель»	80
Урок 29. Леся Українка. «Казка про Оха-Чудодїя»	84
Урок 31. Василь Сухомлинський. «Дїд Осїнник», «Снїгуроньчина пісня»	90
Уроки 32–33. Оксана Іваненко. «Синичка» (<i>скорочено</i>). Анатолїй Качан «Крихта хлїба»	96
Байки. П'єси	102
Урок 34. Байка. Леонїд Глїбов. «Коник-стрибунєць»	102
Урок 35. Павло Глазовий. «Глибинна мораль»	108
Уроки 37–38. П'єса. Леся Мовчун. «Горїховї принцеси» (<i>уривок</i>)	114
Світ поезїї.	120
Урок 40. Поетична майстерня. Павло Тичина. «Пастелї» (<i>уривок</i>)	120
Урок 41. Уособлення у вїрші. Володимир Сосюра. «Спокоєм повитї...»	125
Урок 43. Наталя Забіла. «Зїрочки»	130
Урок 44. Марїйка Пїдгїрянка. «Вечїр їде»	135
Урок 45. Василь Голобородько. «Вїршїв повна рукавичка»	140
Урок 46. Звукопис у вїрші. Оксана Лущєвська. «Їди, їди, снїгу!»	145
Лїтература та Інтернет-ресурси	151

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Усього годин за програмою — 119, з них:
 уроків позакласного читання — 17 год;
 тематичні контрольні роботи — 8 год;
 вивчення навчального матеріалу — 94 год.

№ з/п	Тема уроку	Дата
З народного джерела		
1–2	Ознайомлення з підручником. Малі фольклорні форми: народні дитячі ігри, лічилки	
3	Малі фольклорні форми: прислів'я, приказки	
4	Малі фольклорні форми: загадки	
5	Малі фольклорні форми: скоромовки	
6	Урок позакласного читання № 1	
7	Народні дитячі пісні «Веснянка», «Ой виходьте, дівчата», «Коровай вам покраю»	
8	Легенди. «Бабине літо»	
9–10	Чарівні казки. «Про Оха-чудотвора»	
11	Контрольна робота № 1. Аудіювання (<i>письмово</i>). Підсумок за темою «З народного джерела»	
12	Урок позакласного читання № 2	
Світ літературних казок		
13–14	Казки зарубіжних письменників. Якоб і Вільгельм Грімм. «Бременські музиканти» (<i>скорочено</i>)	
15–16	Ганс Крістіан Андерсен. «Ромашка»	
17	Джанні Родарі. «Чарівна палиця»	
18	Урок позакласного читання № 3	
19–20	Астрід Ліндгрєн. «Малий і Карлсон, що живе на даху» (<i>уривок</i>)	
21–23	Божена Немцова. «Лісова німфа»	
24	Урок позакласного читання № 4	
25–26	Карло Коллоді. «Пригоди Пінокіо» (<i>уривок</i>)	
27	Контрольна робота № 2. Навичка читання мовчки (<i>письмово</i>). Підсумковий урок за темою «Казки зарубіжних письменників»	
28	Казки українських письменників. Іван Франко. «Лисичка і Журавель»	
29	Леся Українка. «Казка про Оха-Чудодія»	
30	Урок позакласного читання № 5	
31	Василь Сухомлинський. «Дід Осінник», «Снігуроньчина пісня»	
32–33	Оксана Іваненко. «Синичка» (<i>скорочено</i>). Анатолій Качан «Крихта хліба»	
Байки. П'єси		
34	Байка. Леонід Глібов. «Коник-стрибунець»	
35	Павло Глазовий. «Глибинна мораль»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
36	Урок позакласного читання № 6	
37–38	П'єса. Леся Мовчун. «Горіхові принцеси» (<i>уривок</i>)	
39	Підсумковий урок за темою «Казки українських письменників. Байки. П'єси». Контрольна робота № 3. Усний переказ прочитаного твору	
Світ поезії		
40	Поетична майстерня. Павло Тичина. «Пастелі» (<i>уривок</i>)	
41	Уособлення у вірші. Володимир Сосюра. «Спокоєм повіті...»	
42	Урок позакласного читання № 7	
43	Наталя Забіла. «Зірочки»	
44	Марійка Підгірянка. «Вечір іде»	
45	Василь Голобородько. «Віршів повна рукавичка»	
46	Звукопис у вірші. Оксана Луцшевська. «Іди, іди, снігу!»	
47	Підсумковий урок за темою «Поетична майстерня». Контрольна робота № 4. Навичка читання вголос (<i>усно</i>)	
48	Урок позакласного читання № 8	

Примітка. Перелік авторів, визначених у колі читання оновленої навчальної програми, має *рекомендований характер* і може бути змінений учителем. Програма також не містить чіткого розподілу годин на вивчення кожного розділу, тож подане календарно-тематичне планування є *орієнтовним*.

Розробки уроків позакласного читання та матеріали до уроків корекції, контролю й оцінювання знань — в окремих посібниках Видавничої групи «Основа».

Дата _____

Клас _____

З НАРОДНОГО ДЖЕРЕЛА

УРОКИ 1–2. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПІДРУЧНИКОМ. МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ФОРМИ: НАРОДНІ ДИТЯЧІ ІГРИ, ЛІЧИЛКИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити з новими для учнів різновидами усної народної творчості — лічилками та народними іграми, з їхніми особливостями; з'ясувати місце жанрів поміж раніше вивчених; розвивати творчі здібності учнів; прищеплювати смак до використання лічилок та народних ігор під час розваг;
- **формування ключових компетентностей:**
 - уміння вчитися:* формувати вміння висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання;
 - інформаційно-комунікативної:* навчати співпрацювати в парі, групі, колективі, уміти добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, зокрема з підручника, користуватися різноманітною літературою, використовувати під час розваг українські народні ігри та лічилки;
 - здоров'язбережувальної:* формувати вміння грати в рухливі ігри, зокрема в українські народні; піклуватися про своє здоров'я і здоров'я оточуючих;
 - громадянської:* формувати вміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі; розвивати бажання грати в народні ігри; виховувати повагу до надбань українського народу, до мови, традицій та обрядів.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Основні терміни і поняття: українські народні ігри, лічилки.

Обладнання: роздруковані картки з правилами дитячих народних ігор; роздруковані на картках лічилки; заготовки для вправи «Передбачення»; таблиця Шульте.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Шкільний дзвінок уже лунає,
За парти він усіх скликає.
І активно працює весь клас,
Бо багато цікавого в нас.

2. Артикуляційні вправи

1) Робота над скоромовками.

- Серед ночі два кроти
Налякались темноти.
Тож втекли мерщій із двору
У свою глибоку нору.
- Біля броду бусол бродить,
Бусленя з собою водить.
Бережись, зелена жабко,
Бо вполює бусленятко!

2) Робота над чистомовкою.

Ра-ра-ра — дуже рада дітвора.
Арк-арк-арк — ми поїдем в зоопарк.
Ро-ро-ро — доберемось у метро.
Ру-ру-ру — в зоопарку кенгуру.

Ру-ру-ру — риє кріт собі нору.
Ру-ру-ру — заєць обдира кору.
Ра-ра-ра — закінчилася в нас гра.

3. Удосконалення навичок читання

1) Гра «Цікаве перетворення».

— Перетворіть слово *сад* на слово *лис*, змінюючи в кожному наступному слові тільки одну букву.

Сад — лад — лід — ліс — лис.

— Перетворіть слово *суп* на слово *рак*, змінюючи в кожному наступному слові тільки одну букву.

Суп — сук — бук — бак — рак.

2) Робота за таблицею Шульте.

3	17	21	8	4
10	6	15	25	13
24	20	1	9	22
19	12	7	14	16
2	18	23	11	5

— Зосередьте погляд на одиниці та намагайтеся за 60 секунд полічити до 25.

3) Гра «Який цей предмет?».

— Прочитайте слово на картці та назвіть характерні ознаки предмета, про який повідомляється.

Суп — ... (*пшоняний, гарячий, свіжий, смачний, бабусин, у тарілці...*)

Ліс — ... (*хвойний, предковичний, дрімучий, густий, засніжений, непрохідний...*)

— Спробуйте об'єднати ці два слова у реченнях. (*Пшоняний суп дуже смачний у поході. У густий ліс наодинці краще не ходити. З лісу принесли дрова, щоб зварити суп.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Гра «Кмітливічки».

— Якщо правильно переставите склади, то прочитаєте слова.

НЕРАТЕТУРЛІ ЧИННЯТА

(*Літературне читання*)

2) Ознайомлення зі структурою підручника. Бесіда.

— Отже, ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ. Так називається і наш підручник, за яким ми продовжуємо навчатися читати, аналізувати літературні твори та усну народну творчість.

— Що містить навчальний комплект? (*Підручник, зошит і книгу для читання «Перлинка»*)

— Хто автор цього комплекту? (*Віра Науменко*)

— Що спільного на обкладинках кожного з цих видань? (*Поєднання стилю оформлення і кольорів, напис «Веселкова школа»*)

— Як ви розумієте назву *веселкова*? (*Веселкова школа — від слова «веселка», тобто весела, різноманітна, а отже, цікава; красива, сонячна, веде у незвідані світи, налаштовує на творчість, на читання, відкриття...*)

— Що зображено на першому форзаці? (*Схеми до казок*)

— А на другому? (*Таблиця з відомостями про письменників, чий твори вивчатимемо цього року.*)

— Що розміщено на початку підручника? (*Головна пісня українських громадян — Державний Гімн України.*)

— Перегортаємо наступний аркуш. Що там бачимо? (*Слово від автора та умовні позначення*)

— Прочитаймо звернення автора до другокласників. (*Діти виконують завдання.*)

— Так, діти, цей підручник поведе нас у дивовижний світ літератури, а друкований зошит і книга для читання «Перлінка» допоможуть нам навчитися розуміти авторів творів, визначати в тексті головне, фантазувати.

— До кого звертається автор Віра Науменко? (*До нас*)

— Діти, і не тільки звернення, але й усе в цьому комплекті призначене конкретно для кожного з вас: Іванка, Оксанки, Петрика, Світланки, Славка чи Катрусі.

— Розгляньте піктограми й прочитайте, що означає кожне з умовних позначень, щоб потім було зрозуміліше їх використовувати.

— Хто працював над створенням книжок, зошита? (*Насамперед, письменники написали твори; автор підручника розробив завдання до творів, щоб діти знайшли цінні перлини і взяли їх у свою душу; редактор подбав, щоб усе було правильно і зрозуміло, а художники зробили книжку привабливою і здатною розмовляти не лише текстами з читачем, але й малюнками. Книжки віддрукували у друкарні.*)

— Які розділи є в цьому підручнику? Прочитайте.

— Де можна легко побачити цю інформацію? (*У змісті, в кінці підручника*)

— Які розділи? (*«З народного джерела» і «З літературної скарбниці»*)

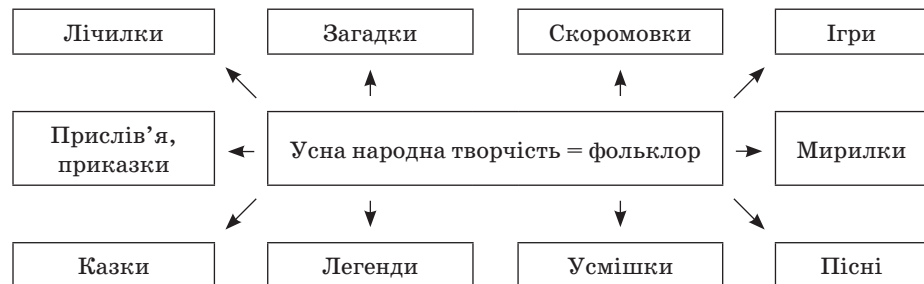
— Отже, діти, праці вкладено чимало! А тому в нас є все для того, щоб читати, розумнішати, розвиватися, збагачувати свою душу.

3) Повідомлення теми і мети уроку.

Вправа «Передбачення»

— Саме зараз ми почнемо читати розділ «З народного джерела». Як ви розумієте цю назву?

— Пригадайте, які жанри належать до усної народної творчості. (*Діти пишуть на заготовках назви і виставляють на дошці.*)

— З чого б нам сьогодні почати? Порахуймо, як у грі! (*Учитель пропонує дітям пригадати будь-яку лічилку й порахувати.*)

— А насправді, діти, сьогодні говоритимемо не про той жанр, що випав за лічилкою, а про той, яким тільки-но скористалися. Тобто про... лічилку. А там, де лічилка — там і... гра!

— Отже, лічилка і народна гра — предмет нашого розгляду на уроці.

2. Підготовка учнів до сприймання змісту матеріалу

Робота з літературними поняттями. Бесіда

— Безцінним скарбом народної мудрості є дитяча народна гра. «Як дитина бігає і грається, так їй здоров'я усміхається», — говорить народна мудрість. Ви вважаєте, що гра — це пустощі? (*Діти висловлюють власні судження.*)

— Згодна з вами, народна гра — це своєрідне мистецтво. В іграх відтворено характер народу. Народна гра виховує дружні стосунки, адже кожному в житті потрібен друг. Народна гра — це коли всі гуртом. У грі змагаються, пізнають одне одного. Гра дарує людям радість і бадьорість, допомагає стати добрим, чуйними, чесними і сміливими. Які народні ігри ви пам'ятаєте з другого класу? («Подольночка», «Журавель»)

— А жодна народна гра не обходиться без... лічилки. Як можна вирізнити лічилку? (Діти висловлюють власні судження.)

— Лічилки — мініатюрні вірші з чітким ритмом і повною римою; вони допомагають визначити роль учасників гри чи розміщення їх за групами. Виконують лічилки, як правило, речитативом. Їх авторами і виконавцями, зазвичай, є самі діти.

Фізкультхвилинка

(Можна провести українську народну гру «Кіт і миші».)

Раз! Два! Час вставати,
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Усі вправи пригадаймо.
П'ять! Шість! Засміялись,
Врізнобіч понахилились.
Зайчик сонячний до нас
Завітав у світлий клас.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам зайчика спіймати.
Прудко зайчик утікає
І промінчиками грає.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутися до справ.

3. Поглиблений смисловий і структурний аналіз матеріалу

1) Читання-промовляння лічилок.

Вправа «Знайки»

— Перед промовлянням лічилки важливо знайти до неї ритмічний ключ. Промовте лічилку, супроводжуючи її плесканням у долоні (*читають з дошки*).

В полі — маки, в небі — граки.
Завелися в річці раки.
Стали раки воду пити —
Ти виходь, тобі водити.

— А цю прочитайте з притупуванням.

Попіл, попіл, попільниця,
А де ж наша зозулиця?
Понад морем літала, синім оком кивала.
А ти, киве, не кивай, а ти з города втікай.

— Промовте лічилку, відбиваючи ритм рукою.

Джміль, оса та бджілка —
Ось і вся лічилка.

2) Аналітична робота з лічилками в групі.

Вправа «Ланцюжок лічилок»

— Уважно прочитайте лічилки. Промовте їх кожен по черзі. Розподіліть їх на дві групи. Обґрунтуйте свою точку зору.

- Анчик, панчик, дуки, дме.
Абель, жабель, домене.
Иш, ниш, киш, тотканаус.

- Раз, два, три, чотири, п'ять,
Стали в колі ми кружлять.
Покружляли, розійшлися,
Ні на кого не дивися.
- Еньки, беньки, бейкаси.
Льошки, пльошки, тайраси.
Шоїн, боїн, прочи, рукс.
- На городі бараболя,
Кабакі, буряки,
Редька, морква, огірки,
Пастернак, повний мак.
А ми кошика візьмем
Та повненький наберем.
Хто піде, той візьме.
- Аза, дваза,
Триза, риза,
Чопик, бучик,
Жуга, рита.
Девир, пастер,
Ф'ю.
- Раз, два, три, чотири —
Вийшли звірі,
П'ять, шість — пада лист,
Сім, вісім — птахи в лісі,
Дев'ять, десять — полуниці:
Хто знайде — тому й жмуриться.

(Кожна група отримує по шість карток з лічилками.)

- Які лічилки належать до першої групи?
- А до другої?
- Чому саме так ви їх розподілили?

3) Складання лічилок.

Робота в парах. Вправа «Творці лічилок»

- Складіть лічилку за поданим початком.

- Тихін ягоди збирав,
Тільки стиглі в кошик брав...
- Ксеня з друзями гуляє,
Всіх на ймення називає...
- Арти, барти, розбартти,
Кунти, пунти, шарапунти...
- Думля, бубумля, сойчин хвіст,
Крямля, булямля, через міст...

- Розкажіть свої лічилки.
- Оцініть свій витвір самі. Чи задоволені, як його сприйняли однокласники? Як ви це зрозуміли?

4) Аналітична робота з народними іграми.

Вправа «Ланцюжок народних ігор»

- У які народні ігри вам доводилося грати? («Квач», «Піжмурки», «Подольяночка», «Журавель»)
- Розкажіть, як у них грають.
- У чому полягає особливість народних ігор? (Вони рухливі.)
- Як це впливає на здоров'я? (Рух — це життя.)

— «Як дитина бігає та грається, так їй здоров'я усміхається»,— саме так каже народне прислів'я. Зараз ми до тих ігор, що ви знаєте, додамо ще одну народну гру «Плетений шум».

«Плетений шум» — дуже гарна гуртова гра, бо це водночас і танок. Тим-то в неї і гратися, і дивитись, як граються, гарно. Усі беруться за руки та утворюють півколо. Середня пара підносить з'єднані руки догори — це «ворота». Крайні пари — один іде з одного, другий — з другого боку — пробігають у «ворота». Коли ж черга доходить до середньої пари, то вона перекручується під своїми руками, і гра триває. «Шум то заплітають», то «розплітають», співаючи пісеньку.

Ой нумо, нумо
В плетеного шума.
Як наша мати
Буде заплітати.

Заплетися, шуме,
Заплетися,
Хрещатий барвінку,
Розстелися.

Ой нумо, нумо
В плетеного шума.
Як наша мати
Буде розплітати.

Розплетися, шуме,
Розплетися,
Хрещатий барвінку,
Розстелися.

— Так повторюють, поки діти награвються. (*Проводиться гра.*)

— Чи сподобалася вам гра? Чим саме?

— Отже, чим більше дитина рухається, перебуває на свіжому повітрі, тим здоровішою вона зростає і краще розвивається. Народна рухлива гра — невичерпна виховна скриня і для фізичного розвитку, і для патріотичного виховання маленьких українців. Саме в народній грі відображаються темперамент, характер, почуття, побут, звичаї наших пращурів-українців.

І ще варто звернути увагу на те, що всі народні ігри для дітей будь-якого віку мають позитивну основу, добрий настрій!

4. Розширення кола читання. Опрацювання уривка з оповідання Є. Гуцала «Котилася торба» («Перлинка», с. 13–15)

— Послухайте уривок із оповідання Євгена Гуцала «Котилася торба». Зверніть увагу на те, в які ігри бавилися діти.

— Що вас найбільше вразило? Чому?

— Яку гру обрали діти? А ви хотіли б у неї пограти?

— Яким чином діти обирали бузька?

— Об'єднайтесь у групи. Складіть правила гри «Бузько і жаби», щоб ті, хто не читав уривка, зміг би зрозуміти, як у неї грати.

5. Практичне застосування набутих знань

Робота в групах «Затійники» (бажано провести за межами класного приміщення)

— Виберіть для кожної групи одну з українських народних ігор. Вдумливо й уважно прочитавши її правила, використавши лічилку, організуйте й розучіть її. Розіграйте перед своїми однокласниками так, щоб їм теж захотілося в неї пограти.

— А я вам пропоную пограти в «Чаклуна».

За горами, за лісами
Стоїть бочка з пирогами.
Раз, два, три —
А чаклуном будеш ти!

«Чаклун» наздоганяє дітей. Кого наздожене й торкнеться, той «зачаклований» і завмирає на місці. Решта гравців намагаються торкнутися його — «розчаклувати», а «чаклун» пильнує його та намагається «зачаклувати» інших. Гра завершується, якщо «зачаклована» більшість дітей або «чаклун» дуже стомився.

(Діти грають у рухливі ігри.)

— Награлися, стомилися? А для відпочинку я пропоную вам розучити малорухливу гру «Перстень».

Діти сідають рядком або утворюють коло. Беруть якусь маленьку річ, частіше перстень. Цей перстень кладуть до рук так, щоб той, хто відгадує не знав, у кого він. Діти наставляють руки, а той, хто роздає, кладе свої руки з пернем в інші руки і, кому забажає, тому й опустить його. Це залишається таємницею, щоб той, хто відгадує, не побачив персня. Коли перстень роздано, той, хто відгадує, підходить до гравців, які сидять, і говорить:

Гадало, гадало
По полю гуляло,
Дай, Боже, вгадать
І перстень узять.

Він підходить до кого-небудь з дітей, які, на його думку, мають перстень. Якщо відгадає — сідає на його місце, а той стає гравцем, який відгадує. Якщо ж не вгадає, все повторюється знову, аж поки не вгадає.

— Чи знайома вам ця гра?

— А як ви вважаєте, чому трішки відрізняється? *(Вона народна, а тому до правил будь-хто може вносити незначні зміни.)*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексивний аналіз змісту прочитаного

- Що сьогодні вивчали?
- Про що нове дізналися?
- Чому лічилки та ігри вивчаємо на одному уроці?
- Які лічилки ви запам'ятали?
- А які ігри сподобалися?
- Отже, який висновок з сьогоднішнього уроку? *(Хочеш бути красивим — грайся! Хочеш бути щасливим — грайся! Хочеш бути здоровим — грайся!)*

2. Інструктаж з виконання домашнього завдання

- Розучіть зі своїми друзями одну з народних ігор, щоб навчити в неї грати однокласників.
- Складіть лічилку за початком «Вийшли діти погуляти, стали діти рахувати...».
- За бажанням намалюйте ілюстрацію до ігор, що вам найбільше сподобалися.

УРОК 3. МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ФОРМИ: ПРИСЛІВ'Я, ПРИКАЗКИ

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити ознайомлення учнів з різновидами усної народної творчості — прислів'ями та приказками, з їхніми особливостями; з'ясувати місце жанрів серед раніше вивчених; розвивати творчі здібності учнів; прищеплювати смак до використання прислів'їв і приказок у власному мовленні;
- **формування ключових компетентностей:**
уміння вчитися: формувати вміння висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання;
інформаційно-комунікативної: навчати співпрацювати в парі, групі, колективі; уміти добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, користуватися різноманітною літературою.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Основні терміни і поняття: прислів'я, приказка.

Обладнання: розрізані картки з частинами прислів'їв для вправи «Конструктор»; роздруковані прислів'я та приказки.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав для нас дзвінок — починається урок.
Працюватимем старанно, щоб почути у кінці,
Що у нашій третій класі діти — просто молодці!

2. Перевірка домашнього завдання

- Правила якої народної гри ви дізналися? Розучіть її з однокласниками.
- Прочитайте лічилку, що ви склали за початком «Вийшли діти погуляти, стали діти рахувати...».

Вернісаж «Улюблена народна гра»

3. Артикуляційні вправи

1) Вправа «На одному диханні».

- Прочитайте рядки записаних на дошці слів на видиху.

Ніж	ніс	нуль	нам	небо
честь	чисто	чудо	чорний	чесність
віз	віл	вість	вовк	внук
жук	жир	жар	жаль	жест

2) Робота над скоромовками.

- Бабин біб розцвів у дощ.
Буде бабі біб у борщ.
- Бурі бобри брід перебрели.
Забули бобри забрати торби.
- Біля броду бусол бродить,
Бусленя з собою водить.
Бережись, зелена жабко,
Бо вполкое бусленятко!

3) Робота над чистомовкою.

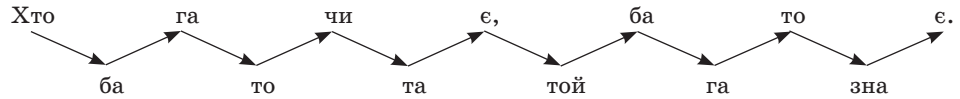
Ра-ра-ра — надворі весела гра.
Ро-ро-ро — в зайця тепленьке хутро.
Ру-ру-ру — зайчик цей живе в бору.
Рі-рі-рі — він сподобавсь діворі.
Го-го-го — нагодуємо його.

4. Розвиток читацьких умінь і навичок

1) Вправа «Склади слова з літер слова».

Екскаватор — ... (кава, рот, рота, сак, рак, вар, варта, автор, актор, трава, коса, тора, квест, ера, вектор, ворс, кров, катер, квас, рак, вата, рева, сват, сектор...).

2) Вправа «Рухайся стежкою».

(Хто багато читає, той багато знає.)

(Ворона проворонила вороненя.)

- Твори яких жанрів ви прочитали?
- Що вам допомогло впізнати?
- Сьогодні на уроці ви зможете перекоонатися, наскільки ви мали рацію.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Вправа «Будь уважним!».

— Викресліть у цьому рядку літери *Е* і *Д* та прочитайте.

Е Д П Д Р Д И Е Д С Д Д Е Е Л І Е В ' Д Я Е Д Т Д А Е
Д П Д Е Д Р Д И Д Д Е К Е А Д Д З Е Д К Д Е И Е Д

2) Повідомлення теми і мети уроку.

— Як ви і здогадалися, сьогодні на уроці йтиметься про прислів'я та приказки. Ми часто чуємо і помічаємо, як вони милують наш слух, прикрашаючи мовлення інших людей, особливо старшого покоління. Прислів'я та приказки є художньою пам'яттю народу, висновками з його багатовікового життєвого досвіду. У них відбито погляди людей на правила поведінки, історію, природу. Це ніби певні поради або закони, правила повсякденного життя, у яких щось схвалюється або засуджується. Прислів'я та приказки вживаються тоді, коли необхідно підкреслити якусь думку, бо в них коротко сказано про найсуттєвіше. Після цього уроку ми намагатимемося користуватися мудрістю народу у власному житті, зокрема прислів'ями та приказками у власному мовленні. Бо не дарма говорять: «Прислів'я вчить, як на світі жить».

Отже, на уроці ми продовжимо ознайомлення з видами усної народної творчості, з'ясуємо, що таке прислів'я та приказки.

2. Підготовка учнів до сприймання змісту матеріалу

Робота з літературними термінами

— Прислів'я та приказки — це короткі влучні вислови українського народу. Що в них — спільне, а що — відмінне, з'ясуємо протягом уроку.

3. Первинне сприймання змісту матеріалу учнями

1) Читання-розуміння прислів'їв у групах.

Вправа «Знайки»

— Прочитайте наведені прислів'я (роздруковані на аркушах). Поміркуйте, що вони означають. Поясніть.

- Вік живи — вік учись.
- Гарно того вчити, хто хоче все знати.
- Те, що знаєш, за плечима не носити.
- Хто багато читає, той багато знає.
— Яку узагальнювальну назву можна дати цій групі прислів'їв?
- Умій сказати, умій і змовчати.
- Слово — не горобець, вилетить — не піймаєш.
- Поділена радість подвійна, а поділене горе удвічі менше.
- Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже.
— Про що ці прислів'я?
- Хочеш більше знати, треба менше спати.
- Не вір словам, а вір справам.
- Де сила не візьме, там розум допоможе.
- Мудрий не все каже, що знає, а дурень не все знає, що каже.
— Як назвемо цю групу прислів'їв?

2) Читання-розуміння приказок у групах.

Вправа «Знайки»

— Прочитайте наведені приказки (роздруковані на аркушах). Поміркуйте, що вони означають. Поясніть.

- Ледачому животові й пиріг вадить.
- Робить, як мерзле горить.
- Ходить, як три дні не їв.
- Ліньки без хліба обідають.
- Лінощі псують людину.
— Яку узагальнювальну назву можна дати цій групі приказок?
- Яка головонька, така й розмовонька!
- Не питай старого, а питай бувалого.
- В умілого і долото рибу ловить!
- Чоловік розуму вчиться цілий вік.
- Щастя без розуму — торбина дірява.
— Про що ці приказки?
- Світ не без добрих людей.
- Там добре, де нас нема.
- Буде добре, як мине зле.
- Від добра ніхто не тікає.
- Від добра добра не шукають.
— А як назвемо цю групу приказок?

4. Перевірка первинного сприймання змісту матеріалу

— Ви знаєте багато прислів'їв, але з приказками менш знайомі. Тому, як і інші учні, частіше не помічаєте їх у мовленні.

— Поясніть, як ви, наприклад, розумієте приказку «Одна книга тисячі людей навчає».

- Що, на вашу думку, означає приказка «Кожному мила своя сторона»?
- А приказка «Хороша книга яскравіша за зірку»?

Фізкультхвилинка

5. Поглиблений смисловий і структурний аналіз матеріалу

1) Аналітична робота з прислів'ями.

Вправа «Ланцюжок прислів'їв»

- Які ще прислів'я ви чули, знаєте? Що вони означають?
- Зверніть увагу, що прислів'я складаються з... (двох частин). Розділові знаки в цих реченнях підказують, що в них є... (протиставлення).

— Отже, у прислів'ї дві частини протиставляються за змістом, але утворюють одне ціле, що виражає узагальнену думку.

2) Аналітична робота з приказками.

Вправа «Ланцюжок приказок»

— Які ще приказки ви чули, знаєте? Що вони означають?

— Отже, приказка — це жанр усної народної творчості, що часто становить частину прислів'я, тобто без висновку, і вживається в переносному значенні. У західних областях України прислів'я та приказки називають одним словом — «приповідки».

3) Вправа «Конструктор».

— Складіть «зламани» прислів'я. Поясніть їхнє значення.

Хочеш їсти калачі,	не сиди на печі.
Любиш кататися —	люби й саночки возити.
На язичі медок,	а на серці льодок.
Який порядок у себе заведеш,	таке й життя поведеш.
Де слово з ділом розходяться,	там непорядки водяться.
Кого не б'є слово,	тому й палиця не допоможе.
Ласий кіт до риби,	та у воду лізти не хоче.
Ледачий двічі робить,	а скупий двічі платить.

4) Розвиток творчих здібностей учнів.

Вправа «Чарівне перо»

— Оскільки прислів'я і приказки — це правила, закони життя в українському суспільстві, що писалися роками життєвого досвіду, то складіть невеличку розповідь про ситуацію, результатом якої стало прислів'я.

Наприклад. Молодий кравець хотів якнайшвидше виконати замовлення на пошиття костюма. Узявши тканину, миттєво вирізав із неї деталі піджака і штанів. Уже зшиваючи все до купи, помітив, що костюм на замовника буде завеликим. Кравець швиденько обрізав зайве. Тепер костюм виявився замалим. Отже, спочатку сім разів відмір, а потім один раз відріж.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексивний аналіз змісту прочитаного

- Що сьогодні вивчали?
- Про що нове дізналися?
- Що є спільним між прислів'ями і приказками?
- Чим вони відрізняються?
- Які прислів'я та приказки ви запам'ятали?

2. Удосконалення навичок швидкого читання

Гра «Хто швидше?»

— Прочитайте прислів'я, вставляючи пропущені букви.

Н..к. н. в.д. н. з.т.п.ть, н. в.г.нь н. сп.л.ть.

(Науку ні вода не затопить, ні вогонь не спалить.)

Д.т.н. б.л.ч., а м.м. пл.ч.

(Дитині боляче, а мама плаче.)

3. Інструктаж з виконання домашнього завдання

— Прочитайте і вивчіть по 3 приказки і прислів'я з різних тем.

За бажанням намалюйте ілюстрацію до приказки або прислів'я, що вам найбільше сподобалися.